

**ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ԵՎ ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ԵՎՐՈՊԱՅԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ
ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆՈՒՄ**

Ֆրանսիայի հայոց առաջնորդ և Արևմտյան Եվրոպայի հայրապետական պատվիրակ տ. Սերովբե արքեպ. Մանուկյանը մարտ 23 թվակիր իր պաշտոնական նամակով հաղորդում էր Վեհափառ Հայրապետին, թե սույն թվականի մարտի 13 և 14 օրերին Փարիզի հայոց առաջնորդարանում իր հրավերով գումարվել է Ֆրանսիայի և Արևմտյան Եվրոպայի հայոց եկեղեցիների ու եկեղեցական վարչությունների ներկայացուցիչների խորհրդակցական ժողով:

Տ. Սերովբե արքեպիսկոպոսն իր սույն գրությանը կցել էր նաև Արևմտյան Եվրոպայի հայրապետական պատվիրակության դիվանի կողմից տրված ժողովի պաշտոնական հաղորդագրությունը, որից քաղում ենք հետևյալ տեղեկությունները:

Ֆրանսիայի և Արևմտյան Եվրոպայի Հայաստանյայց եկեղեցիների խորհրդակցական ժողովին մասնակցել են 15 եկեղեցականներ և եկեղեցական վարչությունների 19 աշխարհական ներկայացուցիչներ, այդ թվում՝

Փարիզից

Տ. Գյուտ ծ. վրդ. Նագգաշյան՝ ընդհանուր փոխանորդ հայր. պատվիրակի, տ. Նորվան վրդ. Զաքարյան, Սեդրակ Քարյան՝ ատենապետ եկեղեցվո վարչության, մեթո Արմեն Բարսեղյան՝ փոխ-ատենապետ, Աղեքսանդր Օհանյան, Պատրիկ Կեննյան, Կարպիս Զրբաշյան, Համազասպ Մոմճյան:

Ալֆորվիլ

Տ. Զարեհ վրդ. Թորալյան, տ. Պարզև քնն. Մերճանյան, Նազարեթ Պետիկյան՝ ատենապետ հոգաբարձության, Հարություն Մալճյան:

Առնուվիլ լե Կոնես

Տ. Մեսրոպ քնն. Ժամկոչյան, Արմենակ Անճյան՝ ատենապետ հոգաբարձության:

Շավի

Հակոբ Դավիթյան, Արամ Տետեյան:

Լիոն

Տ. Դավիթ ծ. վրդ. Սահակյան, տ. Գրիգորիս արդ. Բունիաթյան՝ օգնական հովիվի, Գաբրիել Պահատուրյան՝ ատենապետ:

Դեսին

Տ. Վահան վրդ. Թորալյան, Գեղամ Տապալյան՝ ատենապետ, Մեսրոպ Պալընտըրյան՝ ատենադպիր:

Վալանս

Տ. Նարեկ քնն. Վարդանյան, Մուշեղ Մերճյան՝ ատենապետ, Մամբրե Սեմերճյան:

Մարսել

Տ. Հակոբ եպս. Վարդանյան՝ հայրապետական պատվիրակի փոխանորդ, տ. Վաչե վրդ. Իգնատիոսյան, Հ. Ստեփանյան՝ անդամ Պրատյի Մար եկեղեցվո վարչության, Տելիդազարյան՝ ատենապետ Սենթ Անթուանի եկեղեցու:

Նիս

Տ. Տարոն վրդ. Մերենյան:

Մարսել—Լա Սիոթա

Թովմաս Համամճյան:

Ժեն

Տ. Նուրհան արքեպ Մանուկյան:

Ժողովը բացվել է մարտի 13-ին, երեք-չաբթի օրը, ժամը 15.30-ին, Փարիզի հայոց առաջնորդարանում, տ. Սերովբե արքեպիսկոպոսի նախագահությամբ:

Այնուհետև տեղի է ունեցել ժողովի դիվանի ընտրությունը, որից հետո հայրապետական պատվիրակ արքազանը հրավիրվել է կարդալու իր տեղեկագիրը՝ սեղմ գծերի մեջ ներկայացնելով անցնող քսան տարի-

ների ընթացքում Արևմտյան Եվրոպայի և ի մասնավորի Ֆրանսիայի Հայաստանյայց եկեղեցիների կրոնական, եկեղեցական, կրթական և վարչական գործունեության ընդհանուր պատկերը:

Տ. Սերովբե արքեպիսկոպոսն իր տեղեկագրի մեջ գոհունակությամբ շեշտել է, թե «այս վերջին շրջանին ավելի կազմակերպված, բարգավաճ ու կենսունակ փնակ մը կներկայացնեն մեր եկեղեցիները: Կառուցված են վեց նոր եկեղեցիներ, երեքը Ֆրանսայի մեջ, Վալանս, Շալիլ և Լիոն. այս վերջինը իր ծավալով, հարակից սրահով, դասարաններով և այլ հարմարություններով, Լիոնի եկեղեցական և համայնքային կյանքին կեդրոնը եղած է գաղութին մեջ: Շինության ընթացքին մեջ է Իսի Լե Մուլի-Ույի եկեղեցին: Վերջին այս շրջանին էր, որ կառուցվեցան՝ Միլանոյի մեջ ս. Բառասուն մանկանց եկեղեցին բարերարությամբ Տիարաբերիյան եղբայրներուն, Վիեննայի մեջ ս. Հովհաննես եկեղեցին բարերարությամբ տիկին Ռոզ Թրիքի-Հովհաննես Հալանյանի և Ժնևի մեջ սուրբ Հակոբ եկեղեցին՝ բարերարությամբ արև. Հակոբ Թոփալյանի: Այս երեք եկեղեցիներն ալ իրենց ճարտարապետական կառուցվածքով, հայկական դասական ոճով և վայելուչ գեղեցկությամբ պատիվ կբերեն ոչ միայն պատկան համայնքներուն, այլ ամբողջ հայ ժողովուրդին»:

Արդարև, գոհունակությամբ պետք է արձանագրել, որ համերաշխ աշխատանքների շնորհիվ առ այսօր Արևմտյան Եվրոպայի մեջ գործում են **27 հայկական եկեղեցիներ և մատուռներ**, ներառյալ նաև Անգլիան, ուր կան երեք հայկական եկեղեցիներ:

Ուրախալի է և միախառնական նշել, որ վերոհիշյալ եկեղեցիները, «հակառակ ամենուրեք զգացված կրոնավորներու պակասին», ապահովված են նաև «բավարար թիվով երիտասարդ և իրենց պարտականության գիտակից նոր եկեղեցականներով»:

Այժմ Արևմտյան Եվրոպայի հայկական եկեղեցիներում ծառայում են տ. Սերովբե և տ. Պասկ արքեպիսկոպոսները, տ. Զգոն և տ. Հակոբ եպիսկոպոսները, տ. Մեարոս, տ. Գյուտ, տ. Ներսես, տ. Դավիթ ծայրագույն վարդապետները, յոթ վարդապետներ, ութ քահանա հայրեր. «կրոնավորի պարտականության գիտակցությունը հոգևոր կյանքի աշխուժություն մը ստեղծած է մեր ժողովրդին մեջ»:

Եկեղեցական, հոգևոր կյանքի այս խոստումնալից վերելքին ու զարթոնքին զուգընթաց յուրաքանչյուր թեմում և յուրաքանչյուր եկեղեցու հովանու տակ հոգևորականության և եկեղեցու վարչական մարմինների հետաքրքրության կենտրոնում են եղել միշտ

հաշերեն լեզվի ուսուցման և կրոնական գիտելիքների միօրյա դասընթացների կազմակերպումը:

Հաղորդագրության մեջ շնորհակալությամբ է հիշվում այս նպատակով Գալուստ Կյուլպենկյան հիմնարկության տարեկան որոշ մի գումարի հատկացումը:

«Արևմտյան Եվրոպան իբրև տիրախմած թեմ, մշտական և սերտ հարաբերության մեջ եղած է Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի և անոր արժանընտիր գահակալ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Նորին Սուրբ Օծություն Տեր Տեր Վազգեն Առաջինի հետ, որ Իր այցելություններով, սրբատառ կոնդակներով, օրհնության գիրերով և Իր հայրապետական գնահատանքներով միշտ խանդավառած ու ոգևորած է մեր հավատացյալ ժողովուրդը՝ Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցվո սիրով և մայր հայրենիքի հառաջդիմություններով:

Ժողովը այս առթիվ հանուն Արևմտյան Եվրոպայի ժողովուրդին և եկեղեցիներուն իր անվերապահ հավատարմությունն ու որդիական սերը կհայտնե Նորին Սուրբ Օծության, երկար և արդյունավոր գահակալության տարիներու մաղթանքներով, ի պաշտոնություն հայ եկեղեցվո և Մայր Աթոռ սուրբ Էջմիածնի»:

Ֆրանսիայի և Արևմտյան Եվրոպայի մեր բոլոր եկեղեցիները իրենց հոգևոր հովիվներով և վարչական մարմիններով միշտ եղբայրական և սիրալիր հարաբերությունների մեջ են հայ կաթողիկե և հայ ալեքսանդրական համայնքների հետ և «համագալիս հանգամանք ներկայացնող դեպքերու առիթով համերաշխ գործակցությամբ աշխատած են», ինչ որ ողջունելի է և քաջալերական:

Նման սիրալիր և էկոմենիկ ոգով հարաբերություններ պահվել են նաև քույր եկեղեցիների հետ, այդ թվում՝ Ֆրանսիայի կաթողիկ, հույն և ռուս օրթոդոքս եկեղեցիների և այլ հարանվանությունների և կրոնական համայնքների հետ: «Անոնց պաշտոնական հանդիսություններում միշտ մասնակցած է մեր եկեղեցին՝ ի հայտ բերելով քրիստոնեական սիրտ և գործակցության համերաշխ ոգին»:

Հայրապետական պատվիրակ տ. Սերովբե արքեպիսկոպոսն իր բովանդակալից տեղեկագրի վերջում գնահատանք և շնորհակալություն է հայտնում բոլոր հոգևորականներին իրենց պարտաճանաչության, կարգապահության և նվիրված պաշտոնավարության, ինչպես նաև եկեղեցիների վարչական մարմիններին, որոնք մեծ գոհողությամբ և նախանձախնդրությամբ իրենց թանկագին ժամանակն ու բարոյական օժանդակություն-

նը ի սպաս են դնում հայ եկեղեցիների պայծառության համար:

Տ. Սերոբյան արքեպիսկոպոսն իր բովանդակալից տեղեկագիրն ավարտում է հետևյալ հուսադրիչ հաստատումով.

«Վերջին տարիներու ընթացքին մեր եկեղեցիները ավելի լավ կազմակերպված վիճակ մը կներկայացնեն, սրբազան արարողությունները կկատարվին միշտ ավելի վաղելույ և վսեմ կերպով, և մեր ժողովուրդը և նույնիսկ երիտասարդներ ավելի հետաքրքրություն ցույց կու տան եկեղեցիին հանդեպ, միշտ զգալի բազմությամբ ներկա գտնվելով սրբազան արարողություններուն»:

Ժողովը մեծ գոհունակությամբ լսելուց հետո հայրապետական պատվիրակի տեղեկագիրը, «երախտագիտությամբ արձանագրեց անոր աշխատանքն ու նվիրումը մեր ժողովուրդին հոգևոր զարգացման և եկեղեցիներու պայծառության համար»:

Կարճ դադարից հետո ժողովը անցնում է օրակարգի հարցերի քննարկմանը: Առաջին հարցն էր հովվի և եկեղեցական վարչության հարաբերությունների խնդիրը:

Օրակարգի սույն հարցի շուրջ տեղի է ունենում մտքերի աշխույժ փոխանակություն և ընդունվում համապատասխան որոշում:

Հաջորդ օրը, չորեքշաբթի, ամսի 14-ին, գումարվում է ժողովի երկրորդ նիստը, առավոտյան ժամը 10-ին:

Երկրորդ նիստի օրակարգի հարցն էր. «Հայ եկեղեցվո և բույր եկեղեցիներու հարաբերության խնդիրը, Էկումենիկ շարժումը»:

Նիստում հայրապետական պատվիրակ սրբազանը տալիս է մի շարք լուսաբանություններ, բացատրում հայ եկեղեցու մասնակցությունը եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդին և անում գործնական թելադրություններ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի՝ եկեղեցիների միության հարցի առթիվ գրած սրբատառ կոնդակի ոգով (1965 թ. հունիսի 4):

Օրակարգի սույն կարևոր և այժմեական հարցի շուրջ հանգամանորեն արտահայտվում են բոլոր ժողովականները՝ հիմք ունենալով հայրապետական կոնդակը, և օգտակար ու անհրաժեշտ են գտնում «քրիստոնեական սիրո և համագործակցության ոգով մասնակցել եկեղեցիներու միության շարժումներուն, միշտ հավատարիմ և հախանձախնդիր մնալով մեր եկեղեցվո ինքնադրոշմ նկարագրին և մեր նախահայրերու հավատքին և վարդապետության»:

Նույն օրը, կեսօրից հետո, գումարվում է ժողովի երրորդ և վերջին նիստը, որ քննության են առնվում օրակարգի մնացած հարցերը.

«Քննարկվեցան օրակարգի մնացյալ հարցերը, հովվին և ծուխերու հարաբերությունները, այցելություններ, տնօրհներ՝ այլ գործնական խնդիրներ, եկեղեցիներու ընկերակցության կանոնագրիներու միօրինակությունը և կրոնական կեդրոնական նվիրապետության կապվելու անհրաժեշտությունը»:

Օրակարգի հարցերի քննության ավարտին ժողովը «հաճելի և նվիրական պարտականություն մը զգաց արձանագրելու իր երախտագիտական և հավատարմության ջերմ զգացումները հանդեպ ապաշտական Ֆրանսայի ազնիվ ժողովուրդին, ֆրանսական բարեխնամ կառավարության և իր իմաստուն նախագահ Ժորժ Պոմպիդուին՝ մեր ժողովուրդին և եկեղեցիին նկատմամբ ցույց տրված մարդասիրական զգացումներուն, և իրեն հատուկ լայնախոհ և միշտ բարյացակամ վերաբերմունքին՝ և բարեմտություններ Ֆրանսայի բարգավաճման և անոր հավերժական փառքին համար»:

Ժողովն ավարտում է իր աշխատանքները ժամը 18-ին, հայրապետական պատվիրակ սրբազան հոր «Պահպանիչ»-ով և խմբովին երգված «Հայր մեր»-ով՝ արձանագրելով, որ «խորհրդակցական սույն ժողովը այնչափ շինիչ և արդյունավոր եղավ, որ փափագ հայտնվեցավ որպեսզի ամեն տարի տեղի ունենան նման հանդիպումներ»:

Երեկոյան ժամը 18.30-ին հնչում են Փարիզի հայոց ս. Հովհաննես Մկրտիչ առաջնորդանիստ եկեղեցու զանգերը:

Հայրապետական պատվիրակ սրբազանի գլխավորությամբ ժողովի մասնակից բոլոր հոգևորական ու աշխարհական ներկայացուցիչները եկեղեցական թափոքով առաջնորդվում են եկեղեցի և մասնակցում Հսկումի արարողությանը:

Այնուհետև Փարիզի հայոց Մայր եկեղեցու վարչությունը, ի պատիվ ժողովի բոլոր մասնակիցների, Յար ճաշարանում ողջերթի ընդունելություն է կազմակերպում, որ խանդավառ մթնոլորտում փոխանակվում են ճաշեր՝ շեշտելով կրկին անգամ նման խորհրդակցական ժողովների գումարման անհրաժեշտությունն ու օգտակարությունը:

Ընդունելությունը եզրափակում է տ. Սերոբյան արքեպ. Մանուկյանը, հանուն Հայոց Հայրապետի օրհնում բոլոր ներկաներին, թելադրում, որ նույն նվիրումով շարունակեն գործել իրենց համայնքներում հայ եկեղեցու պայծառության և մեր ժողովրդի հոգևոր կյանքի առավել զարգացման համար, Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի և նրա արժանընտիր գահակալի՝ Տ. Տ. Վազգեն Ա. Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի հովանավորության և օրհնության ներքո: